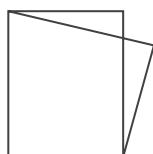

Ny ph.d.-afhandling: **Fortællinger mellem erindring og forventning**

Selvfortællingen som meningsforhandling, forskelsmarkør og uddannelsesmotivation blandt kommende lærere

(ph.d.-forsvar: februar 2017)

Tine Brøndum,
videnskabelig
assistent, Institut for
Medier, Erkendelse
og Formidling,
Københavns
Universitet

Indledende spørgsmål og vidensambition
Hvad kendetegner studerende, der vælger at læse til lærere? Hvordan erindrer de deres egen skoletid, og hvordan skaber de mening og sammenhæng i læringshistorier og uddannelsesmotivationer? Ud fra en interesse i, hvordan vores baggrundsfortællinger former vores tilgang til fællesskaber og læring, undersøger jeg i min ph.d.-afhandling, hvordan en række lærerstuderende fortæller om sig selv og trækker på og skaber mening fra forskellige elementer af deres livs- og baggrundshistorier. Arbejdet bygger på en narrativ teoretisk tilgang inspireret af filosoffer og forskere som bl.a. Paul Ricoeur (bl.a. 1984), Charles Taylor (1989) og dertil Marianne Horsdals mangeårige arbejde i livshistorier inden for dansk uddannelsesforskning (bl.a. 2012). Med et sådant afsæt

antager jeg, at de studerendes fortællinger om dem selv kan give adgang til deres aktuelle meningsforhandlinger og motivationer for at læse til lærer. Ligeledes giver fortællingerne indblik i deres oplevelser af og møder med læreruddannelsens fællesskaber og kulturer.

Med dette afsæt er det afhandlingens ambition at sætte fokus på nogle af de subtile mekanismer, hvormed uddannelsesvalg og -deltagelse knytter sig til spørgsmål om identitet, følelser og subjektivering. Herunder har jeg interesseret mig for, hvordan de studerendes erindringer om egen skoletid knyttes til deres generelle selvfortælling, meningsforhandling og forventninger til dem selv som kommende lærere. Påvirker egne skoleerindringer og læringshistorie fx de studerendes billeder af 'den gode lærer'?

Fortællinger mellem erindring og forventning.

og dermed deres forventninger til en kommende lærerrolle? Og hvilken rolle spiller skolens og læreruddannelsens dominerende koder og kulturer – med disses inklusions- og eksklusionsmekanismer – for, hvilke oplevelser der gives betydning i fortællingerne?

Metode og empiri

Min vej gennem dette ganske komplekse interessefelt er gået via 14 narrative biografiske interview med lærerstuderende af forskellige kulturel, social og etnisk baggrund. Hertil har jeg suppleret empirien med opfølgende semistrukturerede interview med fire af disse studerende, interview med fire undervisere ved læreruddannelserne samt foretaget observation af de studerende i KLM-undervisningen på to forskellige læreruddannelser. Valget at stille skarpt på netop KLM-modulets indhold og undervisning er ikke tilfældigt, hvilket jeg vender tilbage til.

Med valget af den narrative tilgang søger jeg at give et subjektbaseret perspektiv på, hvordan skolen opleves og gives vægt i erindringens tilbageblik såvel som i fortællernes fremadrettede positioneringer. Dertil har jeg med valget af en ganske bred gruppe studerende ønsket at undersøge, hvorvidt og hvordan de studerende selv giver deres forskellige kulturelle, sociale og etniske baggrunde betydning i fortællingerne om henholdsvis skoletid og fællesskaber. Arbejdet bygger i den forstand på en majoritetsinkluderende tilgang, hvormed jeg interesserer mig for, hvordan sociale kategorier markeres og privilegeres på måder, der enten inkluderer eller ekskluderer. Men hvor det samtidig er en pointe ikke udelukkende at interessere sig for dem, der på forskellig vis er markeret som tilhørende

en minoritetskategori. Ligeledes har det med denne tilgang været en interesse, hvordan kategoriseringer intersekerer og åbner og lukker for forskellige subjektiveringsmuligheder ikke mindst i skolens og læreruddannelsens rum (for en uddybning af en sådan tilgang se fx Staunæs 2004).

Kontekst

Mens de narrative biografiske fortællinger udgør det primære fokus i afhandlingen, så interesserer jeg mig samtidig for den kulturelle og strukturelle kontekst, som de fortælles i og i relation til. På den vis anser jeg læreruddannelsen som en betydningsfuld kulturoverleverende institution og som det rum, hvor de studerende på forskellige vis møder både konkrete og symbolske billeder på, hvad en lærer skal være og kunne. Som en kort historisk og aktuel kontekstualisering af læreruddannelsen inddrager jeg derfor i afhandlingen dels et kort historisk rids af læreruddannelsens selvforståelse og relation til den danske kirke gennem tiden. Dels interesserer jeg mig for, hvordan diskussioner om mangfoldighed, danskhed og 'muslimskhed' er kommet til udtryk gennem tiden og har grebet ind i relationer mellem læreruddannelsen, folkeskolen og det bredere samfund. Det er som led i denne kontekstualisering, at jeg interesserer mig for det obligatoriske religion og kulturfag KLM, dets tilblivelse og justeringer gennem reformerne i henholdsvis 1997 (KL, Kristendom og livsoplysning) 2007 (KLM, Kristendom, livsoplysning og medborgerskab) samt i 2013 (Almen dannelse: KLM). Jeg anskuer således faget som en prisme, hvori særlige forståelser af kultur, religion og mangfoldighed relateres til fortolkninger af folkeskolens formål. Hermed søger afhandlingen at nærme sig nogle af de

kollektive forståelser af, hvad den danske læreruddannelse skal uddanne til, samt hvilke relationer og traditioner der gennem tiden har gjort sig gældende mellem stat, folkekirke og den danske læreruddannelse. Formålet med dette blik er at belyse, hvordan der i uddannelsens obligatoriske kulturfag navigeres i den tiltagende samfundsmæssige mangfoldighed, som uddannelsen skal ruste de studerende til at møde.

Analytiske fund

Et kendetegn ved narrative analyser er, at de giver plads for de kompleksiteter, nuancer og modsigelser, som mennesker rummer, og at de samtidig kan give indblik i, hvordan den enkelte gennem fortællingen søger en form for mening, orden eller morale af disse kompleksiteter. Af samme grund giver afhandlingens analyser ingen korte genveje til generaliserbare forklaringer. I stedet giver den over tre dybdegående biografiske analyser af tre studerendes fortællinger indblik i, hvordan de på forskellige måder må navigere i ofte svære eller modsætningsfyldte skoleerindringer, hvor bl.a. mobning, ensomhed samt (særligt for de studerende med etniske minoritetsbaggrund) læreres ofte stereotypiserende kategoriseringer spiller ganske markante roller. At aflæse og falde til i skolens koder synes for en overvægt af de studerende at have været (og til tider fortsat at være) en udfordring, og det er primært ambivalente eller negative erindringer om skolen, der dominerer. Dertil viser analyserne, at sådanne negative erfaringer ofte knyttes til refleksioner om, hvad der motiverer de studerende til at blive lærere. Her bliver det klart, at det i langt overvejende grad er sociale og personlige argumenter frem for faglige ambitioner, der fremhæves som primær

motivation for deres uddannelsesvalg. Dermed knyttes lærerforventningerne for mange til et ønske om at kunne råde bod på fortiden og at kunne være der for kommende elever, der har det svært. Mange af fortællingerne kredser om beslægtede tematikker og rummer flere ligheder om ungdom, identitet, kategoriseringer og fremtidsforventninger. En del af de forskelle, der selvfølgelig også er, kan dermed ses som udtryk for, hvordan de studerende fortolker og forvalter de (forskellige) muligheder, de er givet. Her bliver afhandlingens interesse i minori-

tets/majoritetsbevægelser relevant, og jeg udfolder over tre kapitler tværgående analyser af, hvordan oplevelser af eksklusion, inklusion og andetgørelse indlejres i de studerendes fortællinger og griber ind i subjektiverings- og positioneringsmuligheder.

Det bliver eksempelvis markant i relation til KLM-faget. Dette fag opleves ganske forskelligt af de studerende på måder, der tydeligt knytter an til religiøse eller etniske elementer i deres selvfortællinger. På den ene side er én pointe i

afhandlingen, at de studerende med religiøs eller etnisk minoritetsbaggrund ikke selv fremhæver en sådan 'anderledeshed' som relevant i deres selvfortælling. På den anden side oplever de samstemmende via bl.a. andre elever, lærere og fag – og herunder KLM-faget – at blive udpeget som anderledes på måder, der indskrives i en kompleks og til tider hierarkisk forståelse af, hvordan man bør være og agere som (dansk) lærer.

Fortællinger mellem erindring og forventning.

REFERENCER

Brøndum, T. (2016). *Fortællinger mellem erindring og forventning. Selvfortællingen som meningsforhandling, forskelsmarkør og uddannelsesmotivation blandt kommende lærere*. Ph.d.-Afhandling, Syddansk Universitet, Institut for Kulturvidenskaber.

Butler, J. (2005). *Giving an account of oneself*. New York: Fordham University Press.

Horsdal, M. (2012). *Telling Lives. Exploring dimensions of narratives*. London and New York: Routledge.

Ricoeur, P. (1984). *Time and narrative*. Chicago: The University of Chicago Press.

Staunæs, D. (2004). *Køn, etnicitet og skoleliv*. Roskilde: Forlaget Samfundslitteratur.

Taylor, C. (1989). *Sources of the Self. The Making of the Modern Identity*. USA: Harvard University Press.